

משרד החקלאות מממן מאחזים חקלאיים לא חוקיים במיליוני שקלים

צוות מעקב התנחלויות, מאי 2024

מנתוני התמיכות של משרד החקלאות עולה כי ב-6 השנים האחרונות העביר משרד החקלאות כ-1.66 מיליוני ש"ח למאחזים חקלאיים לא חוקיים בשטחים, ואישר תשלום של כ-1.5 מיליוני ש"ח נוספים שעדיין לא שולמו. רוב הכספים הועברו במסגרת תמיכות ב"שמירה על שטחים פתוחים באמצעות רעיית בעלי חיים". תמיכות אלה הן תמיכות ישירות שניתנות לבעלי המאחזים והן בנוסף לתמיכות עקיפות שניתנות למאחזים בהיקף של מיליוני שקלים ע"י [תמיכה בארגוני מתנדבים שמסייעים להם](#).

המאחזים החקלאיים שקיבלו את התמיכות הם חלק [ממערך שלם של חוות חקלאיות](#) שנועדו למנוע גישה ולנשל פלסטינים משטחים נרחבים בגדה המערבית. בין המתנחלים שאושרו להם תמיכות נכללו מתנחלים שהיו מעורבים באיומים, הטרדות וגירוש של פלסטינים בסביבתם. לאחר אישור התמיכות הוטלו נגד שלושה מהם סנקציות בינלאומיות (נריה בן פזי, משה שרביט וצבי בר יוסף) ונגד שניים מהחוות (החוה של משה והחוה של צבי), ונגד מתנחל אחד הוצא צו הרחקה מנהלי (נריה בן פזי).

להרחבה על החוות החקלאיות ראו: ["משכוכית", דוח של כרם נבות](#). על התפקיד של האלימות נגד פלסטינים כחלק מהשתלטות על קרקעות באמצעות החוות ראו דוח בצלם: ["בשליחות המדינה"](#).

לרשימת המאחזים והתמיכות שאושרו להם – [לחצו כאן](#).

למפת המאחזים שאושרו להם תמיכות – [לחצו כאן](#).

שלום עכשיו: אלימות המתנחלים היא לא באג, היא פיצ'ר. עשרות המאחזים החקלאיים שמביאים לנישול של פלסטינים ממאות אלפי דונמים בגדה המערבית הם לא תופעת שוליים של נערי גבעות אלא חלק ממערך מתוכנן וממומן שנתמך ע"י גורמים ממשלתיים רשמיים.

התמיכות של משרד החקלאות: "שמירה על שטחים פתוחים באמצעות רעיית בעלי חיים"
כחלק מהמאמץ לשמור על שטחים פתוחים, לשמור בהם על מאזן אקולוגי ולמנוע בהם פיתוח ובנייה, מעודד משרד החקלאות מרעה על פני שטחים נרחבים. לצורך כך הוא נותן תמיכה כספית לבעלי עדרים שמגדלים את עדריהם באמצעות מרעה. וכך מסביר המשרד את [מטרת התמיכה](#):

"אחד מיעדי משרד החקלאות ופיתוח הכפר הינו שמירה על שטחים פתוחים. למשרד אינטרס חיוני לעודד החזקת השטחים הפתוחים ועיבודם כדי לשמר בהם שיווי משקל אקולוגי ראוי, תרומה נופית וחברתית ולהבטיח המשך עיבודם של שטחים אלה על-ידי אוכלוסייה חקלאית פעילה. השמירה על השטחים הפתוחים נעשית באמצעות מניעת שריפות, מניעת הוברת הקרקע, צמצום אוכלוסיית הזאבים, ומניעת השתלטות גורמים בלתי מורשים על שטחים אלה".

הקריטריונים לתמיכה קשורים בהיקף השטחים שבהם מתבצע המרעה ובמספר הפרות, הכבשים או העזים. מגדלי בקר יכולים לקבל בין 625 – 1,030 ש"ח על כל פרה, בעדר של לפחות 50 פרות שרועה בשטח של לפחות 500 דונם. מגדלי צאן יכולים לקבל בין 21 ל-55 ש"ח לכל כבשה או עז, בעדר של לפחות 100 כבשים/עזים שרועה בשטח של לפחות 150 דונם. רוב מוחלט של התמיכה שמעניק משרד החקלאות לרועים ניתן לבעלי עדרים בתוך ישראל, בנגב, בגליל ובכל רחבי הארץ. אמנם רוב מקבלי התמיכה הם בעלי עדרים יהודים, אך יחד עם זאת ישנם לא מעט בעלי עדרים ערבים אזרחי ישראל שנהנים מהתמיכה. לעומת זאת בגדה המערבית, התמיכה ניתנת רק לבעלי עדרים ישראלים ולא לפלסטינים.

תמיכה בעברייני בנייה

אחד התנאים להענקת התמיכה על ידי משרד החקלאות הוא שבעל העדרים לא פוגע בעצמו בשטחים הפתוחים. סעיף 9.1 [למבחני התמיכה](#) קובע כי לא תינתן תמיכה למי שהוגש נגדו כתב אישום או שהורשע "בעבירה שמפאת טיבה והקשרה אין זה ראוי שיקבל מענק שמירה על שטחים פתוחים" ובכלל זה גם "בנייה בלתי חוקית בשטחי המרעה". ככל הידוע לשלום עכשיו, רוב רובם של בעלי העדרים המתנחלים שקיבלו את התמיכה, אם לא כולם, הקימו מבנים לא חוקיים לעדרי הצאן ואף למגורים ולשימושים נוספים. יתכן שמשרד החקלאות מעלים עין מאי החוקיות הזאת, או שהוא נתלה בכך שלא מוגשים כתבי אישום נגד מתנחלים שבונים באופן לא חוקי. בסופו של דבר המשמעות היא שנותנים למי שבעצמו פוגע בשטחים פתוחים ע"י בניה בלתי חוקית, "לשמור" על שטחים פתוחים.

הזכויות של המתנחלים בקרקע

הקריטריונים לתמיכה גם מחייבים שלבעלי העדרים תהיה זכות מבעלי הקרקע לקיים מרעה. בישראל ברוב המקרים מדובר באדמות ציבוריות (מה שמכונה "אדמות מדינה") שמנהלות ע"י רשות מקרקעי ישראל (רמ"י) ובעלי העדרים נדרשים להציג חוזה מאושר מרמ"י שנותן להם זכויות

מרעה. לעומת זאת בשטחים הכבושים, העניקה המדינה את השליטה בחלקים נרחבים מאדמות הציבור (כחצי מיליון דונם), [לידי החטיבה להתיישבות](#) של ההסתדרות הציונית, וככל הנראה, היא זאת שהעניקה זכויות מרעה לרוב בעלי החוות המתנחלים.

החטיבה להתיישבות מנהלת את הקרקעות בחוסר שקיפות, שאפילו המינהל האזרחי, שאחראי על ניהול הקרקעות בשטחים [לא יודע מה נעשה בשטחים שהוא הקצה לחטיבה](#). במשך השנים הסתבר שהחטיבה להתיישבות הקצתה למתנחלים [שטחים שאינם בניהולה](#) ואף [קרקעות בבעלות פלסטינית פרטית](#), והיא אישרה שימוש בקרקעות שפג תוקף הקצאתן ובניגוד למטרות ההקצאה. חלק מההתנהלות הבעייתית והלא חוקית של החטיבה להתיישבות נחשף [בדוחות מבקר המדינה ובדיון אצל היועץ המשפטי לממשלה](#), אך למרות זאת ניהול הקרקעות נותר בידי החטיבה להתיישבות.

על הרקע הזה קל להבין כיצד השיגו מתנחלים "זכויות" מרעה נרחבות כל כך בשטחים הכבושים. ככל הנראה רובם קיבלו איזשהו חוזה מהחטיבה להתיישבות שנותן להם זכויות מרעה באלפי דונמים. משרד החקלאות מודע לבעייתיות של עבודת החטיבה להתיישבות ולכן [בקריטריונים לקבלת התמיכה](#) נאמר בסעיף 11.5 כי: "התחייבויות לבקשות משטחי יו"ש יישמרו עד להשלמת הבחינה המשפטית ונתוני הקרקע מהמנהל האזרחי, כמקובל כיום". כלומר מלבד חוזה מהחטיבה להתיישבות, נדרש גם אישור משפטי בהתאם לנתוני המינהל האזרחי.

בגלל היעדר השקיפות קשה לדעת באילו שטחים מדובר ומהן תוצאות הבדיקה המשפטית, אם אמנם נעשתה. יש לציין כי [בעקבות פניית שלום עכשיו](#) למשרד החקלאות בשנת 2021 בנוגע למיליוני שקלים שמעביר המשרד לתמיכה בארגוני מתנדבים שמסייעים למאחזים החקלאיים (כגון השומר יו"ש ואחרים), הודיע משרד החקלאות שהוא נותן תמיכה רק לפעילות שמבוצעת במאחזים שחוזי ההקצאה שלהם [עברו אישור של המינהל האזרחי](#). אך נכון לשנת 2021, הסתבר כי [רק ששה מאחזים חקלאיים](#) קיבלו אישור שכזה. לא ידוע לנו כיצד קיבלו עוד עשרות מאחזים תמיכות ל"שמירה על שטחים פתוחים" ואם אמנם התקבלו האישורים המשפטיים הדרושים. בכל מקרה, האישורים המשפטיים לחוזי המרעה לא יכולים לכלול אישור על הבנייה הבלתי חוקית שאותה ניתן להכשיר רק באמצעות אישור הליכים תכנוניים.

המאחזים שאושרה להם תמיכה – מאחזים שמהווים מוקדי אלימות

כל המאחזים החקלאיים שהוקמו בשנים האחרונות בשטחים הכבושים מציגים את עצמם כ"שומרים על אדמות מדינה", והם חלק ממערך שנועד לנשל פלסטינים ולמנוע מהם גישה לשטחים נרחבים באזור C. רוב מוחלט אם לא כל המאחזים החקלאיים עוסקים בגירוש של חקלאים ורועים פלסטינים מהסביבה, חלקם עושים זאת ע"י איומים, או באמצעות קריאה לכוחות

צה"ל שירחיקו גרשו את הפלסטינים, וחלקם משתמשים גם באלימות פיזית. בשנה האחרונה, ובמיוחד אחרי 7 באוקטובר, [למעלה מ-1000 פלסטינים](#) נאלצו לברוח מבתיהם מפחד מתקיפות של מתנחלים, כמעט בכל המקרים מדובר בקהילות שבסמוך להם הוקם מאחז חקלאי.

מאחזים שקיבלו תמיכות - דוגמאות

מאחז "אום זוקא" (נוף גלעד) של אורי כהן

סכום תמיכה שאושר: 595,808 ₪;

סכום תמיכה ששולם עד כה: 530,475 ₪

הוקם בסוף שנת 2016 בצפון בקעת הירדן בשטח של תכנית לשמורת טבע ובצמוד לשטח אש (חלק מהמבנים במאחז הוקמו בתוך שטח האש). לאחרונה הוכרז שטח התכנית כשמורת טבע כולל השטח שעליו הוקמה החווה.

החווה חולשת למעשה על אלפי דונמים שמשמים אותה בעיקר למרעה פרות. שמשמים אותם בעיקר למרעה לפרות. תושבי קהילות הרועים הסמוכות, ח'רבת סמרה וח'לת מכחול, מעידים כי מאז הקמת החווה נחסמה בפניהם הגישה לשטחי מרעה נרחבים ששימשו אותם בעבר. מתנחלי המאחז גם [הקימו גדרות](#) באורך קילומטרים שמונעות מפלסטינים גישה לשטחי מרעה נרחבים. [בעתירה שהוגשה לבג"צ בשנת 2019](#) הובאו עדויות על עשרות מקרים של הצקות, פגיעה ברכוש וגירוש עדרים בידי מתנחלים שבאו מכיוון המאחז. חלק מתושבי קהילת הרועים ח'רבת סמרה שבסמוך לה הוקם המאחז, [עזבו את בתיהם](#) באוקטובר האחרון.

להרחבה על המאחז ולעדויות של פלסטינים מהסביבה ראו [דו"ח בצלם](#): "בשליחות המדינה" עמ' 26 – 30.

[בתיעוד הזה](#), בעל החווה, אורי כהן, מגיע על מדים בלילה לקהילת רועים פלסטינית בח'לת מכחול ומאיים. לא ידוע לנו אם הוא עשה זאת כחייל.

החוות של נריה בן פזי

סכום תמיכה שאושר: 49,335 ₪

סכום תמיכה ששולם: 49,335 ₪

נריה בן פזי הקים בשנים האחרונות כמה מאחזים חקלאיים ממזרח לרמאללה באדמות הכפרים רמון וא-טייבה. מאז הוקמו המאחזים החלו קהילות הרועים בסביבה לסבול [מהצקות ואיומים](#) של מתנחלים. בינואר השנה חתם אלוף פיקוד המרכז על [צו הרחקה מינהלי](#) שמרחיק את נריה בן פזי

מהשטחים הכבושים למשך ארבעה חודשים. במארס-אפריל 2024 ארה"ב, בריטניה והאיחוד האירופי, הטילו על בן פזי סנקציות.

הרב אריק אשרמן, מנכ"ל ארגון זכויות האדם "תורת צדק" תיעד [למעלה מ-70 מקרים](#) שבהם עדרי מתנחלים מהאזור של החווה של בן פזי רעו בתוך קרקעות פרטיות של פלסטינים, בהם גם [בשדות מעובדים](#). [תצלומי אוויר שריכז ארגון כרם נבות](#) מראים כיצד עם השנים מהקמת המאחז הפסיקו פלסטינים לעבד את אדמתם באזור.

בחודשים האחרונים גורשו שתי קהילות הרועים [ואדי א-סיק ומליחאת](#) הסמוכות, לאחר שנאלצו לברוח מאימת מתנחלים.

[בסרטון הזה](#) נראה נריה בן פזי עורך "חיפוש" בדיר של פלסטינים בלילה.

מאחז "טנא ירוק" של ידידי עמוסי

סכום תמיכה שאושר: 80,274 ₪

סכום תמיכה ששולם: 42,850 ₪

לפני כעשור הקים ידידי עמוסי את המאחז "טנא ירוק" סמוך להתנחלות רותם שבבקעת הירדן. בשנים האחרונות העידו תושבי קהילות רועים פלסטיניות מהאזור על הצקות וגירוש עדריהם ע"י מתנחלים שהגיעו מכיוון המאחז. ידידי עמוסי, שהיה גם הרבש"צ של ההתנחלות רותם, [ננזף](#) לפני כמה שנים [על כך שתקף פעיל](#) מקבוצת [פעילי בקעת הירדן](#) שמלווים באופן יומיומי רועים פלסטינים שסובלים מהצקות והטרדות של מתנחלים ושל הרשויות. בדצמבר האחרון תקף מתנחל שהגיע מכיוון המאחז [שני פעילים סמוך לקהילת הרועים פארסיה](#), והם נזקקו לטיפול בבית חולים. לאחרונה גורשה [משפחה פלסטינית מקהילת פארסיה](#) שלידה הוקם המאחז, כשנאלצה לברוח מאיומי מתנחלים.

[בסרטון הזה](#) נראה ידידי נוסע לתוך עדר של פלסטינים ולאחר מכן תוקף פעיל ומעיף את הטלפון שלו.

רשימת המאחזים והתמיכות שאושרו להם (בש"ח) לפי שנים:

מגיש הבקשה	מאחז	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	סה"כ שאושר	שולם בפועל
אשד בן-ישי	חוות נחל קנה						41,310	57,468	98,778	
בן פזי דב נריה	חוות רימונים				11,832	10,008	14,847	12,648	49,335	49,335
בר-יוסף צבי	החוזה של צבי						52,650	52,650	52,650	
ברוך נתן	חוות מדבר חבר							10,298	10,298	
גושן מנחם	חוות גושן						21,336	13,583	34,919	
גרינגליק אריאל	חוות צאן קדר							3,611	3,611	
חוות נוף הנשר	החוזה של טליה							4,999	4,999	
טל ליאור	נווה אורי						5,659	5,659	5,659	
כהן אורי	חוות נוף גלעד						209,700	386,108	595,808	530,475
כהן איתמר	החוזה של איתמר	19,209	20,343			18,330	21,080	123,600	202,562	
ליבי בנייה ותשתיות בע"מ	החוזה של קוקו / מלאכי השלום					16,864	15,581	59,163	91,608	
לילינטל צוראל	שירת העשבים						17,707	53,782	71,489	71,489
לקס צבי	חוות ארץ צבי						13,912		13,912	
מגנזי יוסף	חוות שוב-יה						12,043	6,379	18,422	16,387
מן יששכר	משק מן						14,997	6,000	20,997	
מקנה הרים	החוזה של סקאלי	42,044	76,000			25,662	28,045	25,662	197,413	76,000
נחום אלישיב	חוות יהודה						11,271	18,641	29,912	25,766
נסים חגי	חוות נגהות			22,878		14,547	17,596	20,746	75,767	37,425
עמוסי ידידיה	טנא ירוק		17,604	37,424				25,246	80,274	42,850
עתידיה עומר	עינות קדם	37,884	24,431	143,007					205,322	
פופר אברהם יצחק	נחלת אבות							32,468	32,468	
פחימה יואב	חוות אביה							6,149	6,149	
פניני תומר	גבעה 777		34,200	12,037				21,903	140,823	128,786
פרידמן יחזקאל	חוות לכתחילה					14,462	15,253	11,747	41,462	41,462

מגיש הבקשה	מאחז	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	סה"כ שאושר	שולם בפועל
קורניץ עשהאל	חוות ארץ שמש							143,050	255,550	
קלנר אברהם	חוות עמק דותן					18,330	18,147	26,460	62,937	48,016
קפלן ישראל	מקנה יהודה						10,548	10,752	21,300	
ריס גבריאל	חוות פני קדם				136,180	28,446	18,397	8,708	191,731	68,090
רן אברהם	גבעות עולם		116,998					25,060	142,058	142,058
שוורץ נדב	חוות אלנווה						10,048	23,527	33,575	33,575
שולב נתנאל	חוות השקדים	41,220	126,604	31,871	25,896	21,904	21,904	21,904	291,303	276,110
שחף עובד	משק שחף מעלה עמוס						6,861		6,861	
שכטר יעקב	חוות הר סיני				28,029	15,837	15,837	14,572	74,275	73,010
שרביט משה	חוות עמק תרצה							5,949	5,949	
סה"כ		140,357	416,180	247,217	201,937	184,390	749,132	1,230,963	3,170,176	1,660,834

בהתאם לחובה שנקבעה בחקיקה שיזמה ממשלת ישראל במסגרת מאבקה נגד ארגונים המבקרים את מדיניותה בשטחים הכבושים, ארגון שלום עכשיו מציין שבשנה זו הגיע עיקר מימונו ממדינות ידידות של ישראל בעולם. פרטיהן מופיעים באתר האינטרנט של רשם העמותות